

ELSŐSEGÉLYNYÚJTÁS ROSSZULLÉT ESETÉN

Önkéntes tűzoltóként, polgárőrként olyan helyzetek tanúi, résztvevői is lehetünk, amelyek rosszullétekkel kapcsolatosak. Tudástárunkban az ezzel kapcsolatos információkat elkülönítettük a balesetek helyszínén nyújtandó elsősegélytől, és jelen dokumentumban külön tárgyaljuk.

Epilepsziás rohamok

Az epilepszia az olyan neurológiai betegségek gyűjtőneve, melyek epilepsziás rohamokkal járnak. Ezek során az agy bizonyos területein fokozott elektromos aktivitás jön létre, mely változatos tüneteket okozhat a pár másodpercig tartó „hatásszünettől” a percekig tartó, egész testet érintő görcsrohamokig.

Jelen dokumentum szempontjából két kategóriát érdemes felállítani: a súlyos és a kevésbé súlyos rohamokat. (Fontos megjegyezni, hogy ezek nem orvosi kategóriák.)

Az itt közölt szöveg a Magyar Epilepszia Liga összeállítása, annak honlapján (www.epilepszia.hu) megtalálható.

Kevésbé súlyos rohamok

- Absence roham (ismert „kisrohamként” is). A francia szó jelentése „távol-lét”, ami jól leírja a dolog lényegét. A rövid, pár másodperces roham csak elrövedésből, bambulásból, a végzett mozgás megrekedéséből és pillanatnyi távollétből, vagyis a környezettel való kapcsolat megszakadásából áll. Ez nem mindig tudatvesztés, vagyis a környezettel való kapcsolat teljes megszakadása, sokszor csak beszűkül a kapcsolat. Gyakran a szemhéjakban, a vállban vagy ritkábban a végtagokban kis ritmusos rángások (egy másodperc alatt

három) jelentkeznek, vagy a szemek felfelé, illetőleg ritkábban kissé oldalra fordulnak, a fej előre illetőleg hátra biccen. Mindez hirtelen kezdődik és végződik.

- Komplex parciális roham. A rosszullét vége nem hirtelen, még percekig zavartság követheti, ami lassan tisztul fel. Tudatzavarral jár, a beteg részben vagy teljesen elveszti a kapcsolatát a külvilággal. Automatikus cselekményekkel (csámcsogás, nyeldeklés, nyálcsorgás, fal vagy asztal ütögetése, ruhaigazgatás stb.) jár.
- Hipermotoros roham. Rövidek, túlnyomórészt alvás közben jelentkeznek. A heves motoros jelenségek kétoldaliak, de nem egyszer aszimmetrikusak és oldaldisági túlsúlyt mutatnak, illetve kifejezett féloldali indulásúak. A mozgásjelenségekben gyakran kétoldali alternáló mozgásokat (boksolás, biciklizés) látunk, vagy kaotikus csavaró-feszülő mozgások mutatkoznak. A beteg tudatánál van.
- Elemi motoros és szenzoros rohamok. Többnyire egy végtag, vagy izomcsoport klónusos rángásaiból állnak, tudatzavarral egyáltalán nem járnak. A testi érzékelés kérgi területéből induló rohamoknál, zsibbadás jelentkezhet körülírt területen, vagy féloldalt. Ezeket sokszor nehéz elkülöníteni az átmeneti vérellátási zavarból származó történésektől.

Súlyosabb rohamok

Az epilepsziás rohamok leginkább ismert és egyúttal legsúlyosabb formája az ún. nagyroham. Ilyenkor az agyban lejátszódó események kihatnak az egész izomzatra, a légzésre, a szív működésre és más életfontos működésekre. Az izmok görcse először folyamatos, ez légzésszavart, a végtagok és a törzs megfeszülését hozza létre (tónusos szakasz), majd a roham második részében a folyamatos megfeszülés helyett ismétlődő rángások jelentkeznek (klónusos szakasz). A légzés átmeneti leállása miatt az arc elkékül, később pedig, amikor az egész testet

megrázó rángások lökésszerűen préselik ki a levegőt a tüdőből, a szájban lévő, a nyelés hiánya miatt pangó nyál habossá válik. A nagyroham jelentősen igénybe veszi az egész szervezetet, kimerülést hagy maga után. Az eszmélet csak lassan, fokozatosan tér vissza, a rohamozó általában nem emlékszik rá, hogy rohama volt, és csak mások elmondásából tudja rekonstruálni az eseményeket. A görcsös tónusos szakaszban bevezelés, esetleg beszékelés is előfordulhat. Gyakran napokig tartó izomláz következik az izmok görcs okozta igénybevétele miatt.

Teendők epilepsziás rohamok esetén

Absence (kisroham)

Sokszor olyan gyorsan történik, hogy a kívülálló csak akkor veszi észre, ha sűrűn ismétlődik. Nincs szükség külső beavatkozásra egy általános kapcsolatfelvételen kívül („Minden rendben van?” „Szüksége van segítségre?” stb.).

Komplex parciális rohamok

A komplex parciális rohamok esetén a tudatzavar mellett összetett magatartási automatizmusok (pl. csámcsogás, matatás, vetkőzési-öltözési mozdulatsorok) jelenhetnek meg a tudatvesztéssel együtt. Ilyenkor a legfontosabb teendő a beteg káros helyzetből való megvédése és annak megakadályozása, hogy a mozgásos jelenségek félreértelmezése miatt a beteget mozgásában korlátozzák.

- Védjük meg a páciens a balesetektől, a mozgásos tevékenységek ugyanis könnyen okozhatnak sérülést.
- Ne hagyjuk egyedül a beteget.
- Ne avatkozzunk be a roham közben. Célszerű megvárni, amíg a rosszullet lezajlik. A roham alatt nyugodtan beszéljünk a beteghez, sokszor részlegesen

megérti és irányítható.

- Óvjuk meg attól, hogy méltatlan helyzetekbe kerüljön (vetkőzés), vagy az állapottal való visszaélésnek legyen áldozata (pl. lopás)

Nagyroham

Az első és legfontosabb teendő, meggyőződni arról, hogy a beteg testi épségét semmi sem veszélyezteti. Legtöbbször elég, ha a beteget oldalára fektetjük (stabil oldalfekvés helyzet), meggyőződünk arról, hogy szabadon lélegzik, feje alá egy párnát helyezünk, ruháját megoldjuk. Fontos, hogy ne rögzítsük, mozgásában ne korlátozzuk, elég, ha biztosítjuk, hogy a rángások miatt ne sérüljön. Érdemes ezért az epilepsziás beteg közeléből eltávolítani a rá nézve veszélyes tárgyakat. A beteg állapota az esetek nagy részében teljesen magától rendeződik. Amennyiben

nem a szabadban kerül sor a rohamra, segít a megfelelő oxigén ellátás biztosítása is, az ablaknyitás.

A legsegítőkésebb ember is többet árthat, mint amennyit használ, ha pl. a nyelv elharapásának megakadályozására valamilyen eszközt tesz a rohamozó szájába. Ez könnyen sérülést, esetleg súlyos sérülést okozhat, ezért mindenképpen kerülendő. Amennyiben közterületen vagyunk tanúi a rohamnak, várjuk meg, amíg a beteg magához tér, és ajánljunk fel segítséget a hazajutáshoz.

Összefoglalva:

- Védjük meg a beteget a sérülésektől, fektessük az oldalára, mihelyt a roham csillapodik
- Maradjunk a beteg mellett és próbáljuk megnyugtatni.
- Ne próbáljuk megszüntetni a rohamot. Ha már elkezdődött, minden külső beavatkozás sérüléseket okozhat.
- Ne tegyünk semmit a beteg szájába, ne itassuk meg.
- Csak akkor hívjunk mentőt, ha a beteg néhány perc múlva sem tér magához, vagy ha sérülést szenved.

Az esetek többségében nincs szükség orvosra, mentőre! Ez alól az általános szabály alól vannak kivételek:

- ha nem ismert epilepsziával élő emberről van szó. A roham ugyanis súlyos betegségek első jele is lehet.
- ha újabb roham jelentkezik az első után vagy még annak megszűnése előtt,
- ha a roham maga (nem a feltisztulás) 5 percnél tovább tart,
- ha a roham kapcsán sérülés keletkezett. Különösen veszélyes lehet a fejsérülés!

Vércukorszint-csökkenés

Ha a vércukorszint rövid időn belül jelentősen csökken, az zavart okozhat az agy működésében. Ilyen helyzet adódhat például cukorbetegknél, időseknél, betegekknél például stressz, fokozott munkavégzés, nem megfelelő táplálkozás stb. esetén.

Tünetek:

- gyengeség, éhségérzet,
- szédülés, izomremegés,
- részegségekre hasonlító zavart beszéd, tántorgás, görcsök,
- sápadt, meleg, veritékes bőr,
- eszméletlenség, görcsroham,
- jellegzetes, acetonszagú lehelet.

Teendők

- Hívjunk mentőt.
- Ha eszméletén van, és képes önállóan ételt vagy italt fogyasztani, ülő testhelyzetben adjunk neki cukrot, cukros vizet, üdítőt, gyümölcslevet, szörpöt.
- Zavart viselkedésű betegnél ezt ne tegyük meg, csak várjuk meg a mentőt.
- Eszméletlen beteget helyezünk stabil oldalfekvésbe.

Szívproblémákkal kapcsolatos rosszullét

A szívvel kapcsolatos problémák, rosszullétek gyengült vérkeringést, rosszabb esetben pedig a keringés teljes leállását okozhatják. Az egyik legismertebb ezek közül a szívinfarktus, amely a koszorúerek szűkölete nyomán jön létre, és jellemző tüneteket eredményez. Az elsődleges cél ebben az esetben a probléma felisme-

rése, amelyet a pontos segítségkérésnek, valamint adott esetben a betegnél lévő gyógyszer beadásának kell követnie.

Tünetek

- Nyomó, szorító, égő mellkasi fájdalom, amely kisugározhat a vállba, karba, de akár a gyomorba, hátba, állkapocsba is. Nőknél előfordulhatnak atipikus tünetek is, amikor például kizárólag hátfájás jelentkezik.
- Légzési nehézségek.
- Gyengeség, ájulás.
- Sápadt, hűvös, verejtékes bőr, hamuszürke arc, kékes ajkak.

Teendők

- Fektessük le a beteget megemelt felsőtesttel.
- Hívjunk mentőt.
- Ha nem tapasztalhatók életjelenségek, az újraélesztést azonnal meg kell kezdeni.

Ájulás

Az ájulás, vagyis rövid eszméletvesztés általában az agy keringési zavarára vezethető vissza. Mivel rendkívül változatos okai lehetnek, ennek tárgyalásától eltekintünk. Jelen dokumentum szempontjából a fontos, hogy az ájulás után megfigyeljük a beteget, és amennyiben szükséges, újraélesztést alkalmazzunk.

Tünetek

- Megelőző tünet: gyengeség, szédülés, émelygés, sápadt, verejtékes bőr.
- Imbolygás, összeesés.
- Eszmélet elvesztése.

Teendők

- Ha az ájulás megelőző tüneteit észleli, fektesse le a beteget.
- Ájulás esetén a beteget fordítsa a hátára, vizsgálja meg az életjelenségeit.
- Ha életjelenséget nem tapasztal, azonnal meg kell kezdeni az újraélesztést.
- Ha a beteg légzése kielégítő, segíthet a beteg lábainak felemelése.
- A beteget friss levegőhöz kell juttatni (beltérben ablak kinyitása, kültéren esetleg a közelben állók hátrébb léptetése).
- Ha az eszmélet visszatért, néhány percig hagyjuk fekvé a beteget, és nyugtassuk meg.
- Mindaddig, amíg a beteg eszmélete nem tér vissza, 1-2 percenként meg kell vizsgálni az életjelenségeket. Ha a légzés bármikor nem megfelelő, meg kell kezdeni az újraélesztést.
- Mentőt kell hívni.

